Vikipedi
Özgür Ansiklopedi

Hatay Devleti

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Başlığın diğer anlamları için Hatay (anlam ayrımı) sayfasına bakınız.

Hatay Devleti	
État du Hatay (Fransızca) دولة خطاي (Arapça) جمهورية خطاي (Arapça)	
1938-1939	
Bayrak	
Millî marş İstiklâl Marşı 0:00 / 0:00	
Fransız mandası altındaki Suriye haritasında turuncu (kuzeybatı) gösterilmiş Hatay Devleti/İskenderun Sancağı.	
Başkent	Antakya
Resmî diller	Türkçe
Yaygın diller	Fransızca Levanten Arapça
Hükûmet	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	
• 1938-1939	Tayfur Sökmen
Başbakan	
• 1938-1939	Abdurrahman Melek
Meclis Başkanı	
• 1938-1939	Abdülgani Türkmen
Yasama organı	Hatay Devleti Millet Meclisi
Tarihî dönem	İki savaş arası dönem
• Kuruluşu	2 Eylül 1938
• Türkiye'ye ilhak	29 Haziran 1939
Yüzölçümü 1938	4.700 km^2 (1.800 sq mi)
Nüfus	
• 1938	234379
Para birimi	Türk lirası, daha önce Suriye lirası

Öncüller	Ardıllar
Birinci Suriye Cumhuriyeti	Türkiye

Günümüzdeki durumu	Türkiye

Makale serilerinden

Türk tarihi

İlk Çağ

• Büyük Hun İmparatorluğu (İÖ 220-İS 92)

• Batı Hiung-nu (İÖ 56-36)
• Kuzey Hiung-nu (48-156)
• Güney Hiung-nu (48-216)
• Avrupa Hun İmparatorluğu (352-469)

• Sabar Hanlığı (5. yy-6. yy)

Orta Çağ

• Ak Hun İmparatorluğu (420-670)

• Göktürk Kağanlığı (552-744)
  • Doğu Göktürk (583-630)
  • Batı Göktürk (583-659)
  • İkinci Göktürk (681-744)
• Avar Kağanlığı (562-803)
• Seyanto Hanlığı (628-647)
• Hazar Kağanlığı (630-1048)
• Büyük Bulgar Hanlığı (632-668)
• İdil Bulgarları (7. yy-1240'lar)
• Kangar Birliği (659-750)
• Birinci Bulgar İmparatorluğu (681-1018)
• Uygur Kağanlığı (742-840)
  • Kansu Uygur (848-1036)
  • Karahoca Uygur (991-1209)
• Karluk Hanlığı (743-1220)
• Oğuz Yabguluğu (750-1055)
• Karluk Yabgu Devleti (756-940)
• Şirvanşahlar Devleti (799-1539)
• Karahanlılar (840-1212)
  • Doğu Karahanlılar (1032-1210)
  • Batı Karahanlılar (1041-1212)
• Peçenek Hanlığı (860-1091)
• Tolunoğulları (868-905)
• Akşitler (935-969)
• Gazne Devleti (961-1186)
• Büyük Selçuklu İmparatorluğu (1040-1157)
  • Türkiye Selçuklu (1077-1308)
  • Kirman Selçuklu (1092-1187)
  • Suriye Selçuklu (1092-1117)
  • Irak Selçuklu (1118-1194)
• Mengüçlü (1072-1277)
• Harezmşahlar İmparatorluğu (1077-1231)
• Danişmendliler (1080-1178)
• Çaka Bey (1081-1098)
• Çubukoğulları (1085-1092)
• Dilmaçoğulları (1085-1192)
• Saltuklu Beyliği (1092-1202)

- İnaloğulları (1098-1183)
- Ahlatşahlar (1100-1207)
- Artuklu Beyliği (1102-1408)
- Böriler (1104-1154)
- Zengiler (1127-1250)
- İldenizliler (1142-1225)
- Erbil Beyliği (1146-1232)
- Salgurlular (1148-1286)
- Eyyûbîler (1171-1348)
- Cengiz İmparatorluğu (1206-1368)
- Delhi Sultanlığı (1206-1527)
- Çobanoğulları (1227-1309)
- Çağatay Hanlığı (1227-1347)
  - Doğu Çağatay Hanlığı (1347-1680)
  - Batı Çağatay Hanlığı
- Altın Orda Devleti (1242-1502)
- Memlûk Sultanlığı (1250-1517)
- Karamanoğulları (1256-1483)
- İnançoğulları (1261-1368)
- Sâhib Ataoğulları (1275-1342)
- Pervaneoğulları (1277-1322)
- Eşrefoğulları (1280-1326)
- Menteşe Beyliği (1280-1424)
- Karesi Beyliği (1297-1360)
- Candaroğulları (1299-1462)
- Osmanlı İmparatorluğu (1299-1922)
- Germiyanoğulları (1300-1423)
- Hamitoğulları (1301-1423)
- Saruhanoğulları (1302-1410)
- Taceddinoğulları (1303-1415)
- Aydınoğulları (1308-1426)
- Tekeoğulları (1321-1390)
- Ramazanoğulları (1325-1608)
- Eretna (1335-1381)
- Dulkadiroğulları (1339-1521)
- Taşanoğulları (1350-1398)
- Sufi Devleti (1361-1379)
- Timur İmparatorluğu (1370-1507)
- Akkoyunlular (1378-1508)
- Erzincan Beyliği (1379-1410)
- Karakoyunlular (1380-1469)
- Kadı Burhâneddin Devleti (1381-1398)
- Malva Sultanlığı (1392-1562)
- Nogay Ordası (1398-1642)
- Şeybani Hanlığı (1428-1599)
- Kazan Hanlığı (1438-1552)
- Kırım Hanlığı (1441-1783)
- Astrahan Hanlığı (1446-1556)

- Kasım Hanlığı (1452-1681)

Yeni Çağ

- Sibir Hanlığı (1464-1598)

- Kazak Hanlığı (1465-1729)
- Buhara Hanlığı (1500-1785)
- Safevî Devleti (1501-1736)
- Yarkand Hanlığı (1514-1680)
- Hive Hanlığı (1515-1920)
- Kutbşah Devleti (1518-1687)
- Babür İmparatorluğu (1526-1858)
- Bakü Hanlığı (1718-1806)
- Afşar İmparatorluğu (1736-1796)
- Hokand Hanlığı (1740-1876)
- Revan Hanlığı (1747-1828)

- Buhara Emirliği (1785-1920)

Yakın Çağ

- Kaçar İmparatorluğu (1794-1925)

• Batı Trakya Bağımsız Hükûmeti (1913)
• Türkistan Millî Özerk Hükûmeti (1917-1918)
• Aras Türk Cumhuriyeti (1918-1919)
• İdil Ural Devleti (1918-1919)
• Alaş Orda (1917-1920)
• Kırım Halk Cumhuriyeti (1917-1918)
• Azerbaycan DC (1918-1921)
• Güneybatı Kafkas Geçici Milli Hükümeti (1918-1919)
• Azadistan (1919-1920)
• Buhara Sovyet Halk Cumhuriyeti (1920-1925)
• Harezm Sovyet Halk Cumhuriyeti (1920-1925)
• Tıva Halk Cumhuriyeti (1921-1944)
• Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti (1932-1934)
• Hatay Devleti (1938-1939)
• Doğu Türkistan Cumhuriyeti (1944-1949)
• Azerbaycan Millî Hükûmeti (1945-1946)
• Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi (1964-1974)
• Özerk Kıbrıs Türk Yönetimi (1974-1975)
• Kıbrıs Türk Federe Devleti (1975-1983)
• Türkiye
• Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
• Kırgızistan
• Özbekistan
• Azerbaycan
• Kazakistan
• Türkmenistan

Tarihi Türk devletleri listesi
• Tarihî ve çağdaş Türk devletleri

• Türk tarihi edebiyatı'

G • T • D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:T%C3%BCrk_tarihi&action=edit)

Hatay Devleti (Fransızca: *État du Hatay*, Arapça: دولة خطاي *Dawlat Ḫaṭāy*), İskenderun Sancağı'nın 2 Eylül 1938'de[1] bağımsızlığını ilan etmesi ile kurulmuş olan Türk devleti. 29 Haziran 1939 günü devletin yasama organı olan 22 üyesi Türk olan 40 üyeli Hatay Devleti Millet Meclisinin aldığı karar gereği Türkiye'ye katılmış ve Hatay ili olmuştur.

1937'de Milletler Cemiyeti kararıyla Hatay sorununun çözümü için kurulmuştur. Devletin kuruluşu Hatay Millet Meclisi'nin 2 Eylül 1938 tarihli kararıyla ilan edilmiştir. Devlet Başkanlığına Tayfur Sökmen, Meclis Başkanlığı'na Abdülgani Türkmen, Başbakanlığa ise Abdurrahman Melek seçilmiştir. Devletin resmî dili Türkçe, ikinci dili ise Fransızca olmuştu ancak Arapça eğitim veren okullar Arapça eğitime devam edeceklerdi. Kuruluş taslağında iç işlerinde bağımsız olarak düşünülmüş; dış ilişkiler, mali ilişkiler, gümrüklerin ve toprak bütünlüğünün Fransa ve Türkiye tarafından denetim ve güvence altına alınmasına karar verilmişti.

Bütün karar ve yürütme organları Türk nüfusunun yönetiminde olan devletin statü gereği Fransız Suriye mandasına olan bağımlılığı sorun yaratıyordu. Bu nedenle, aşama aşama gerçekleştirilen değişikliklerle Türkiye'ye bağlanmaya doğru giden Hatay, II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması nedeniyle Fransa'nın da ısrarcı olamamasından ve Türkiye ile savaşmayı göze alamaması sonucunda, Fransa ile Türkiye arasında 23 Haziran 1939 tarihinde Ankara'da, “Türkiye ile Suriye Arasında Toprak Sorunlarının Kesinlikle Çözümüne İlişkin Antlaşma”nın imzalanması[2] ile Fransa, Hatay’ın Türkiye’ye katılmasını kabul etmesiyle, 29 Haziran 1939'da Hatay Devleti Millet Meclisi'nin aldığı karar doğrultusunda Türkiye'ye katıldı. Türkiye ise, 7 Temmuz 1939 günü çıkarılan bir yasa ile "Hatay" ilini kurarak katılma işlemini sonuçlandırdı. 23 Temmuz 1939 tarihinde de Fransız birlikleri Hatay'ı terk ettiler.[2]

1936 Öncesindeki İsim

1921'den itibaren Fransızlar tarafından "Otonom İskenderun Sancağı / Autonome Sandjak d'Alexandrette" (bugünkü tabirle yaklaşık olarak "İskenderun Özerk Bölgesi") olarak adlandırılan bölge hızla sadece "Sancak" (Sanjak/Sandjak) olarak anılmaya başlanmıştır.[3] Özetle Osmanlı devletinde pek çok yerde idari bölgeleri tanımlayan "Sancak" kelimesi özel ada dönüşmüştür.[4][not 1]

İsmail Müştak Mayakon 10 Ekim 1936'da Cumhuriyet gazetesinde "Tarihten Bir Yaprak" başlıklı yazısında bölgenin tarihsel olarak ezelden beri Türk olduğunu vurgular. Yazıya göre Orta Asya'dan gelen Türkler (Hıtay/Kıtay/Katay kavmi), tarihsel olarak kendi isimleri olan Hata ve Ata kelimelerinden yola çıkarak o bölgeye Hatay demişlerdir. Konu Hititler (Etiler) hatta onlardan önce Anadolu'da yaşayan Hattiler ile ilişkilendirilir.[5] Konuya dair ikinci makale aynı yazar tarafından 22 Ekim günü "Hata-Hatay" başlığıyla yayınlanır.[6]

Demografik yapı

Fransız nüfus tahminine gore Hatay'ın 1936'daki nüfus yapısı[7]

Etnik grup	Sayı	%
Arap Alevîleri	61.600	28%
Sünni Araplar	22.000	10%
Yunanlar ve diğer Hıristiyanlar	17.600	8%
Türkler	85.800	39%
Ermeniler	24.200	11%
Çerkesler, Yahudiler, Kürtler	8.800	4%
Toplam	**220,000**	**100%**

Popüler kültürde

Indiana Jones: Son Macera filminde Hatay Devleti, başında sultanın bulunduğu bir monarşi olarak yansıtılmakta olup filmde Kutsal Kâse'nin Hatay'ın sınırlarında olduğu iddia edilmektedir.[8]

Galeri

Temsil heyeti: soldan sağa Cemil Yurtman (Adliye), Cemal Baki (Maliye), Abdurrahman Melek (Başbakan), Kemal Alpar (Nafia, Ziraat), Faik Türkmen (Maarif, Sıhhat, Kültür)

Bir Hatay Devleti pulu

Ayrıca bakınız

- Hatay Sorunu

Wikimedia Commons'ta ***Hatay Devleti*** ile ilgili ortam dosyaları bulunmaktadır.

Kaynakça

1. ^ "Arşivlenmiş kopya" (http://www.ataturk.net/cumh/hty.html). 4 Eylül 2015 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20150904012228/http://www.ataturk.net/cumh/hty.html). Erişim tarihi: 24 Haziran 2017.
2. ^ a b *Hatay'ın Anavatana Katılma Süreci* (http://www.avrasyad.com/Makaleler/1074150981_122.pdf) 25 Ağustos 2019 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20190825114919/http://www.avrasyad.com/Makaleler/1074150981_122.pdf).. AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 7, Temmuz 2015
3. ^ Hatay Sorunu ve Türk-Fransız Siyasal İlişkileri (1936-1939) (https://belleten.gov.tr/tam-metin/1855/tur), İsmail Soysal, Belleten, Türk Tarih Kurumu, Sayı: Nisan 1985, Cilt 49 - Sayı 193, Sayfalar: 79-110
4. ^ Milletler Cemiyeti - Sancak Metinleri (El Şebab Matbaası, Halep - 1937)
5. ^ "Tarihten Bir Yaprak", İsmail Müştak Mayakon, Cumhuriyet Gazetesi, 10 Ekim 1936
6. ^ "Hata-Hatay", İsmail Müştak Mayakon, Cumhuriyet Gazetesi, 22 Ekim 1936

7. ^ Brandell, Inga (2006). *State Frontiers: Borders and Boundaries in the Middle East* (https://books.google.com/books?id=8GBxQvqTZEAC). I.B.Tauris. s. 144. ISBN 978-1-84511-076-5. 28 Haziran 2014 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20140628091815/http://books.google.com/books?id=8GBxQvqTZEAC). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2013.
8. ^ *Indiana Jones and the Last Crusade (1989) - IMDb* (https://www.imdb.com/title/tt0097576/plotsummary), 10 Ocak 2017 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20170110193559/http://www.imdb.com/title/tt0097576/plotsummary), erişim tarihi: 27 Mart 2020

Notlar

1. ^ Benzer bir anlam daralması ile özel ada dönüşme örneğine bugün Sırbistan ve Karadağ devletlerinin sınırdaş olduğu bölgenin adı olan Sancak da rastlanır. Adı Osmanlı devrinde o bölgedeki idarî yapı olan Yeni Pazar Sancağı'ndan kalmıştır. (Stjepanović, Dejan (2012). "Regions and Territorial Autonomy in Southeastern Europe". In Gagnon, Alain-G.; Keating, Michael (eds.). Political autonomy and divided societies: Imagining democratic alternatives in complex settings. Palgrave Macmillan. p. 194. ISBN 9780230364257.) **(İngilizce)**

Otorite kontrolü	BNF: cb169668500 (https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb169668500) (data) (https://data.bnf.fr/ark:/12148/cb169668500) · VIAF: 315951309 (https://viaf.org/viaf/315951309)